

PŘEHLED VÝZKUMŮ

57-2

PŘEHLED VÝZKUMŮ

Recenzovaný časopis
Peer-reviewed journal

Ročník 57
Volume 57

Číslo 2
Issue 2

Předseda redakční rady Head of editorial board	Pavel Kouřil
Redakční rada Editorial board	Herwig Friesinger, Václav Furmánek, Janusz K. Kozłowski, Alexander Ruttkay, Jiří A. Svoboda, Jaroslav Tejral, Ladislav Veliačik
Odpovědný redaktor Editor in chief	Petr Škrdla
Výkonná redakce Assistant Editors	Hedvika Břínková, Jiří Juchelka, Šárka Krupičková, Olga Lečbychová, Zuzana Loskotová, Ladislav Nejman, Rudolf Procházka, Stanislav Stuchlík, Lubomír Šebela
Technická redakce, sazba Executive Editors, Typography	Barbora Tesařová
Software Software	Adobe InDesign CC
Fotografie na obálce Cover Photography	Medailon z hrobu 914/803 z kostela sv. Kříže v Javorníku (obr. 22, str. 191). Medallion from grave Nr. 914/803 in the St. Cross Church in Javorník (Fig. 22, Pg. Nr. 191).
Adresa redakce Address	Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i. Čechyňská 363/19 602 00 Brno IČ: 68081758 E-mail: pv@arub.cz Internet: http://www.arub.cz/prehled-vyzkumu.html
Tisk Print	Azu design, s. r. o. Bayerova 805/40 602 00 Brno

ISSN 1211-7250
MK ČR E 18648

Vychází dvakrát ročně
Vydáno v Brně roku 2016
Náklad 400 ks

Časopis je uveden na Seznamu neimpaktovaných recenzovaných periodik vydávaných v ČR.
Copyright ©2016 Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i., and the authors.

Literatura

Głosek, M. 1996: *Późnośredniowieczna broń obuchowa w zbiorach polskich.* Warszawa, Łódź: Instytut Archeologii i Etnologii PAN.

Kotowicz, P. N. 2014: *Topory wczesnośredniowieczne z ziem polskich. Katalog źródeł.* Rzeszów: Wydawnictwo Mitel.

Sankiewicz, P., Wyrwa, A. M. 2013: Topory średniowieczne z Ostrowa Lednickiego i Giecza. Lednica: Muzeum Pierwszych Piastów na Lednicy.

Resumé

Vysoké Popovice (Brno-venkov District), „Dlouhé pod silnicí“. Early Middle Age. Isolated finding – axe. Surface survey.

Vysoké Popovice (Brno-venkov District). „Dlouhé pod silnicí“. Middle Age Period. Isolated finding – axe. Surface survey.

VYŠKOV (OKR. VYŠKOV)

Zámek. Středověk, novověk. Zámek. Záchraný výzkum.

Na konci roku 2016 provedlo Muzeum Vyškovska, p. o., záchraný archeologický výzkum na nádvoří zámku ve Vyškově. Zkoumaná plocha se nachází na mírně vyvýšenině v západní části památkové zóny Vyškov, v nadmořské výšce 252 m. Na ZM ČR 1:10 000, list 24-41-15, je vytyčena body 480:139, 483:137, 480:135, 479:136, 478:135, 477:136, 479:137, 478:138 mm od Z:J s. č.

V průběhu výzkumu byly zjištěny relikty jižního a východního křídla zámku ze smíšeného zdiva a vypálená jáma s velkým množstvím středověké keramiky.

Klára Rybářová

Resumé

Vyškov (Bez. Vyškov), Schloss. Mittelalter, Neuzeit. Schloss. Rettungsgrabung.

ZÁBŘEH (K. Ú. ZÁBŘEH NA MORAVĚ, OKR. ŠUMPERK)

Intravilán. Středověk, Novověk. Město. Záchraný výzkum.

Záchraný archeologický výzkum proběhl od 5. května 2014 do 4. listopadu 2015 v souvislosti se stavební akcí „Horní Pomoraví II – sever“. Provedla ho Archaia Olomouc o. p. s. Výzkum prokázal ve městě Zábřehu přítomnost několika horizontů osídlení vztahující se k dějinám města, z nichž některé nacházejí i odraz v písemných pramenech.

První sídelní horizont náleží 13. století a vztahuje se k nejstarším dějinám města v dobách jeho založení. Do tohoto horizontu spadá nález dvou odpadních jímek v Žižkově ulici mezi čísly popisnými 6 a 29. Jímky vydaly sice nemnohý, ale v celém zásypu jímky homogenní materiál ze 13. století. Když přihlídneme k písemným pramenům, Zábřeh je připomínán poprvé roku 1254 a tehdejší osídlení mělo zcela jistě vesnický charakter. V poslední třetině 13. století potom zasáhla Zábřežsko převážně německá kolonizace a bylo založeno město s oválným půdorysem a s jedinou tranzitní komunikací ve směru východ–západ (Kuča 2011, 527). Ve středověkých městech zřejmě nedocházelo plošně k rozsáhlé změně parcelace, zásadní restrukturalizace půdorysu po lokační fázi bývá výjimkou (Procházka 2007, 52). Z toho lze usuzovat, že poloha obou jímek uprostřed ulice svědčí o tom, že byly zřejmě vyhloubeny v době před lokací města a vyměřením jeho pevného půdorysu, kdy půdorys zástavby procházel ještě výraznými změnami, což může být jednou z příčin jejich krátkého užívání.

Do tohoto horizontu lze dále zařadit uložení s odpadem strusky ze Žižkovy ulice č. p. 12, těsně za okrajem historického jádra města. Mezi struskou byl nalezen i hrubý, tuhovaný střepek s motivem vlnice ze 13. století. Nálezy kovářské strusky patří ve středověkých městech ze 13. a 14. století k častým objevům ve vrstvách i jamách, mnohdy i ve velkých koncentracích (Procházka 2007, 59).

Další sídelní horizont lze přiřadit ranému novověku, přesněji 1. polovině 16. století. Dokládá ho nález suterénu domu na Žižkově ulici č. p. 9. Suterén domu byl zaplněn souvrstvími propálené hlíny, zřejmě doklad planýrky zástavby zaniklé při požáru. Uvnitř suterénu byl objeven keramický materiál, který umožňuje vztahovat tento nález k požáru města v roce 1546 (Kuča 2011, 523).

Třetí sídelní horizont a druhý náležející novověku lze spojovat s další katastrofou, která město postihla, a to je požár v roce 1793 (Kuča 2011, 523). I tentokrát se jedná o suterén domu, nalezený u č. p. 13. Uvnitř nalezeného suterénu se našla silná vrstva propálené zeminy společně

se zbytky shořelé trámové konstrukce. Planýrkou a zasypáním suterénu se do výplně dostal promísený keramický materiál ze 14. až 18. století.

Na ulici Žižkova byly odkryty také pozůstatky novověké kanalizace v podobě dvou jílem pojených zdí, shora i zespoda překryté kamennými deskami. Výplň kanálu svědčí o jeho používání až do počátku 20. století, způsob výstavby mluví pro jeho vznik nejspíše v 18. století.

Kolekci novověkých i středověkých nálezů vydaly uloženiiny porušené výkopem na křižovatce ulic 17. listopadu a Křížkovského. Na prvním vojenském mapování z 80. let 18. století je v tomto prostoru vidět ulicový útvar Novosadů, odpovídající právě dnešní Křížkovského ulici (Kuča 2011, 528). V uloženinách narušených výkopem kanalizace se však nacházely nálezy datovatelné i do předchozích staletí. Je zde skupina červeně malované keramiky domácí produkce ze 14. až 15. století pravděpodobně původem z Loštic. Jedná se například o fragmenty mís, které se v tomto období v Lošticích vždy vyráběly z oxidačně páleného těsta s červeným malováním. Tuto technologii začali hrnčíři v Lošticích používat v polovině 14. století (Goš 2007, 57; Nekuda, Reichertová 1968, 149). Za zmínku stojí římsový kachel s vegetativními motivy, jimž vévodí linie polovin roset u dolního okraje. Roseta se na kachlích objevuje od 2. poloviny 15. století (Menoušková, Měřínský, eds., 2008, 139). Analogické římsové kachle s motivem rozety a cimbuřím je možné hledat například na zámku ve Frýdku (dnešní Moravskoslezský kraj), datované do poloviny 16. století, dále na hradě Polná (kraj Vysočina) datované do 2. poloviny 15. století (Menoušková, Měřínský, eds., 2008, 140–147), v Čechách byl podobný motiv užit třeba v Litoměřicích (Ústecký kraj) okolo roku 1500, nebo na kachlích z hradu Točnick (Středočeský kraj) rovněž okolo roku 1500 (Pavlík, Vitanovský 2004, 315, 438). Kachel ze Zábřehu lze proto také rámcově datovat na přelom 15. a 16. století. Nalezlo se zde i množství fragmentů mladší novověké keramiky.

Bohužel žádná ze zde zachovaných uloženin se nevyznačovala homogenním keramickým materiálem náležejícím do jednoho časového horizontu, proto není úplně zřejmé, jestli je zde nalezený materiál dokladem planýrek staršího osídlení tohoto místa, či sem byla zemina a s ní i veškeré námi odkryté nálezy dovezeny.

Nejmłodším horizontem osídlení byly hojné nálezy 20. století vyskytující se v podstatě v celém prostoru města; většinou se jednalo o keramický či další materiál vyzvednutý z navážek a vyrovnávek terénu. K zajímavým nálezům z nejmłodšího horizontu patří výrobní odpad z produkce perleťových knoflíků nalezený mezi č. p. 7 a 59 v Zábřehu Skaličce. Výroba kostěných knoflíků měla ve Skaličce probíhat od první republiky do počátku 50. let 20. století (Skoumalová 2013, 30).

Až do tohoto horizontu osídlení města trval život a užívání suterénu domu naproti č. p. 1. Jednalo se +o suterén rohového domu z řady staveb, které od sebe oddělovaly Horní (dnešní Masarykovo) a Kostelní náměstí, zachycený na mapě stabilního katastru pod parcelním číslem 356. Fotografie dokládají přítomnost zástavby v těchto místech až do počátku padesátých let 20. století. O různých fázích a stavebních úpravách svědčí nálezy zdív v suterénu domu vybudovaných různými stavebními technikami (jádrové a lité zdivo), která kanalizační výkop narušil. Kontinuita osídlení tohoto místa od vrcholného středověku dokládají nálezy červeně malované keramiky 14. – 15. století.

Jakub Novotný

Literatura

Goš, V. 2007: *Loštice, město středověkých hrnčírů*. Opava: Slezská univerzita v Opavě.

Kuča, K. 2011: *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. 8. Díl, V – Ž*. Praha: Libri.

Menoušková, D., Měřínský, Z. (eds.) 2008: *Krása, která hřeje. Výběrový katalog gotických a renesančních kachlů Moravy a Slezska*. Uherské Hradiště: Slovákcké muzeum v Uherském Hradišti.

Nekuda, V., Reichertová, K. 1968: *Středověká keramika v Čechách a na Moravě*. Brno: Moravské museum, Musejní spolek.

Pavlík, Č., Vitanovský, M. 2004: *Encyklopedie kachlů v Čechách na Moravě a ve Slezsku*. Praha: Libri.

Procházka, R. 2007: Archeologie a poznání moravských a slezských měst. *Archaeologia historica* 32, 37–80.

Skoumalová, A. 2013: *Archiv obce Skalička 1831 – 1945 (1950). Inventář*. Rkp. bakalářské diplomové práce. Uloženo: Filosofická fakulta Univerzity Palackého, Olomouc.

Resumé

Zábřeh (Kat. Zábřeh na Moravě, Bez. Šumperk), gebauter Teil der Gemeinde. Mittelalter, Neuzeit. Stadt. Rettungsgrabung.